

Valsts programma bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai 2023.gadam

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 62.panta otrā daļa paredz, ka Labklājības ministrija (turpmāk – ministrija) izstrādā un labklājības ministrs apstiprina ikgadējo valsts programmu bērnu un ģimenes stāvokļa uzlabošanai (turpmāk – valsts programma).

Valsts programma ir īstermiņa politikas plānošanas dokuments, kura mērķis ir sekmēt bērnu un ģimenes stāvokļa uzlabošanu, kā arī īstenot mērķtiecīgus uz bērnu tiesību aizsardzību un nodrošināšanu vērstus pasākumus.

Valsts programmā ietverto pasākumu īstenošanu nodrošina ministrija un Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija (turpmāk – inspekcija) šādā apjomā:

- 1) ministrija nodrošina un administrē valsts programmas 1.2., 1.3, 1.4., 2.1.2., 2.2.1. un 2.2.2. apakšnodaļā noteiktos pasākumus;
- 2) inspekcija nodrošina un administrē valsts programmas 1.1., 2.1.1., 2.1.3. un 2.3. apakšnodaļā noteiktos pasākumus.

1. Atbalsta nodrošināšana bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai

Mērķi:

- 1) nodrošināt personām nepieciešamo atbalstu krīzes situācijās;
- 2) izveidot ilgtspējīgu, savstarpēji saskaņotu un salīdzināmu datu sistēmu vardarbības izplatības monitorēšanai;
- 3) apzināt ārpusģimenes aprūpes sistēmas trūkumus un sagatavot priekšlikumus ārpusģimenes aprūpes sistēmas pilnveidei;
- 4) izstrādāt mācību programmu speciālistiem un lēmumu pieņēmējiem un īstenot mācību pilotprojektu bērnu līdzdalības un viedokļa noskaidrošanas procesa pilnveidei.

Uzdevumi:

- 1) sniegt atbalstu ģimenēm ar bērniem, adoptētājiem, audžuģimenēm, aizbildņiem un viesģimenēm;
- 2) sniegt profesionālu palīdzību un atbalstu krīzes situācijā bērniem un viņu ģimenes locekļiem, aizbildņiem, audžuģimenēm un izglītības iestāžu darbiniekiem, atbalsta personālam;
- 3) attīstīt efektīvu vardarbības rīcībpolitikas novērtējuma instrumentu, kas atspoguļos īstenotās politikas efektivitāti, vienlaikus ļaus plānot jaunu pakalpojumu attīstību un esošo pilnveidošanu, veicinās sabiedrības kopumā iecietības pret vardarbības ģimenē mazināšanu un arī stiprinās iesaistīto speciālistu izpratni un zināšanas par cietušā vajadzībās balstīta atbalsta un aizsardzības nodrošināšanu;
- 4) izstrādāt mācību programmu par Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) bērnu konvencijas līdzdalības un viedokļa noskaidrošanas procesa pilnveidi un sagatavoti šīs mācību programmas vadītāji – treneri, kā arī mācību programma īstenota divām pilotgrupām divos reģionos.

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

1.1. Palīdzības nodrošināšana krīzes gadījumos

Inspekcijas Krīzes intervences komanda iesaistās smagu krīzes situāciju risināšanā. Visbiežāk Krīzes intervences komandas speciālisti sniedz psiholoģisku palīdzību un atbalstu gadījumos, kas saistīti ar bērna nāvi, piemēram, suicīds, ceļu satiksmes negadījumi, noslīkšana, nāve pēc ilgstošas saslimšanas, u.c. Krīzes komandas palīdzība nereti nepieciešama ne tikai citiem bērniem un personām bērna izglītības iestādē, bet arī ģimenei – palīdzība ir būtiska gan vecākiem, gan citiem radniekiem. Aizvien daudzos gadījumos pašvaldību izglītības iestādēs nav pieejama profesionāla atbalsta saņemšanas iespēja krīzes gadījumā – tas saistīts gan ar kvalificētu krīzes gadījumu vadības specialistu trūkumu, gan izglītības iestādes personāla ciešo emocionālo sasaisti ar cietušo vai mirušo audzēkni, kas traucē atpazīt gan savas, gan apkārtējo krīzes pazīmes, jo īpaši, ja iesaistīti daudzi krīzē cietušie, aculiecinieki un tuvinieki. Pēdējos gados arvien biežāk atbalsts nepieciešams situācijās, kad bērnam konstatēta termināla jeb neārstējama saslimšana, kas ilgstošā laika posmā rada psiholoģiskas grūtības ne tikai ģimenei, bet arī izglītības iestāžu darbiniekiem, bērna draugiem. Līdzīgas mēdz būt krīzes situācijas ģimenē, kad bērns zaudē kādu no vecākiem, kas prasa ilgstošu individuālo psiholoģisko atbalstu bērniem.

2022.gadā krīzes komanda sniedza palīdzību un metodisko atbalstu kopumā 15 krīzes gadījumos, 10 gadījumos sniedzot akūtu psihoemocionālu atbalstu klātienē. Izbraukumos psiholoģiskā palīdzība nodrošināta 219 bērniem, 96 pedagogiem un speciālistiem un 8 ģimenes locekļiem. 5 krīzes gadījumos attālināti sniegta metodiskā palīdzība krīzes gadījumu vadīšanā sociālajiem darbiniekiem un izglītības iestāžu speciālistiem, kā arī sniegtas rekomendācijas speciālistiem, kuri turpināja darbu ar krīzē cietušajiem bērniem.

Nemot vērā krīzes komandas speciālistu gūto darba pieredzi, darbā ir izmantotas ne tikai pirmās psiholoģiskās palīdzības nodrošināšanas krīzes gadījumos metodes, bet tiek izmantotas arī citas palīdzības formas. Nepieciešamības gadījumā bērniem un ģimenes locekļiem tiek sniegtas arī atkārtotas klātienes individuālās psiholoģiskās konsultācijas (2022.gadā – 2 konsultācijas), tiek nodrošinātas izglītojoša rakstura konsultācijas speciālistiem, kuri saskārušies ar krīzes gadījuma vadīšanu (2022.gadā tādas sniegtas, strādājot ar 2 gadījumiem), kā arī tiek veikti atkārtoti krīzes komandas izbraukumi gadījumos, kad novērojamas smagas krīzes pazīmes, lai mazinātu pēctraumas stresa sindroma izraisītās sekas un cietušais saņemtu profesionālu palīdzību ilgtermiņā.

Krīzes komandas darbības kvalitatīvai nodrošināšanai nepieciešami papildus līdzekļi, kuros tiktu iekļautas krīzes komandas speciālistu supervīzijas, komandējuma izdevumi, sakaru pakalpojumi, lai krīzes situācijās darbu koordinētu 24 stundas diennaktī, kā arī lai varētu nodrošināt krīzes komandas speciālistu kvalifikācijas paaugstināšanu un lai iesaistītajiem psihologiem nodrošinātu individuālās konsultācijas pēc smagiem traumatiskiem notikumiem.

Finansējums – 8 000 euro

Rezultāts:

1. 15 gadījumos sniegta operatīva un profesionāla palīdzība un atbalsts krīzes situācijā bērniem, vecākiem, izglītības iestāžu darbiniekiem, atbalsta personālam, nodrošinot palīdzības saņemšanu iestādēs, kur uzturas bērni, un ģimenēs.
2. Atviegloti krīzes simptomi, stabilizēts cietušo un aculiecinieku emocionālais stāvoklis, kā arī nepieciešamības gadījumā nodrošināta atkārtota palīdzības sniegšana krīzes situācijā cietušajiem.
3. Nodrošinātas bezmaksas psiholoģiskās klātienē konsultācijas krīzes situācijā iesaistītajiem bērniem.
4. Nodrošināta iespēja saņemt psiholoģiskas konsultācijas pa bezmaksas Bērnu un pusaudžu uzticības tālruni 116111, e-konsultāciju veidā vai tiešsaistē bērniem un speciālistiem, kuri saskārušies ar krīzes gadījumu vadīšanu.
5. Lai nodrošinātu nepieciešamo atbalstu un sociālpsiholoģisko darbu ar ģimeni, sadarbojoties ar citām institūcijām, sniegti ieteikumi turpmākai darbībai situācijas uzlabošanai.

1.2. Pētījums par vardarbības datu monitoringu

Vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērniem izplatību Latvijā raksturojošie dati ir sadrumstaloti, dažādos reģistros un valsts informācijas sistēmās uzkrātā informācija nav savstarpēji savietojama metodoloģisku un tehnoloģisku ierobežojumu dēļ. Tādējādi pieejamie dati un informācija tikai daļēji ataino vardarbības apjomu un ar to saistītos aspektus. Datu sadrumstalotība un izaicinājumi to savstarpējā salīdzināšanā būtiski apgrūtina valsts politikas, kas būtu vērsta uz vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērniem novēršanu un izskaušanu, izstrādi un īstenoto pasākumu efektivitātes novērtēšanu.

Patlaban nav izstrādāts vienots vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērniem monitoringa ietvars, kurā būtu noteikts, kādi dati, kādos periodos un kādās jomās ir apkopojami kopējās situācijas atspoguļošanai, kas ļautu precīzi nodēfinēt vardarbības mazināšanas un izskaušanas mērķus, uzdevumus un plānotu mērķtiecīgas darbības. Iestādes, apkopojot datus par vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērniem, piemēro savu iekšējo sistēmu datu uzskaiti un sadalījumu, ņemot vērā savas kompetences jomas un normatīvā regulējuma, kas nosaka obligāti apkopojamos datus, tomēr padziļināta vardarbības fenomena izpēte Latvijā pēc pieejamo datu izgūšanas no dažādiem reģistriem un valsts informācijas sistēmām to atšķirīgās metodoloģijas dēļ nav īstenojama.

Pētījuma mērķis ir vardarbības datu monitoringa sistēmas izstrāde, kas sevī ietver šobrīd uzskaitīto un uzkrāto datu apjoma izvērtējumu un to lietderību visās iesaistītajās jomās, kā arī uzskaitīto un uzkrāto datu iespējama savstarpējā salīdzināmība un savietojamība rīcībpolitikas novērtēšanai un pilnveidei atbilstoši sabiedrības vajadzībām.

Pētījuma ietvaros tiks novērtēta esošā situācija, lai veiktu būtiskus un konkrētus uzlabojumus datu monitoringam un izveidotu ilgtspējīgu, savstarpēji saskaņotu un salīdzināmu datu sistēmu vardarbības izplatības monitorēšanai, kas ļaus ieviest un īstenot atbilstošu un iedarbīgu politiku, kā arī izstrādāt atbalsta pasākumus visa veida vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērniem izskaušanai Latvijā.

2022.gada 6.decembrī ar nodibinājumu „Baltic Institute of Social Sciences” noslēgts līgums par pētījuma “Pētījums par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidi” veikšanu par kopējo summu 65 999,45 *euro*, no kuras 30% jeb 19 799,84 *euro* ir apmaksāti 2022.gadā. Atlikusī līguma summa 46 199,61 *euro* apmērā tiks apmaksāta 2023.gadā.

Finansējums – 46 200 *euro*

Rezultāts:

Veikts pētījums par vardarbības datu monitoringu.

1.3. Pētījums “Ārpusģimenes aprūpes sistēmas pilnveides iespējas”

Ārpusģimenes aprūpes formas laika gaitā ir attīstījušās, mainoties prasībām, pienākumiem un tām nodrošinātajam atbalsta mehānismam. Pēdējo gadu laikā novērots, ka personas vai ģimenes izvēlas iegūt vairākus statusus vienlaicīgi, piemēram, adoptētāji papildus izvēlas iegūt audžuģimenes statusu. Tāpat arī nereti novērots, ka audžuģimenes izvēlas bērnus ņemt aizbildnībā, tādējādi kļūstot par bērna likumisko pārstāvi, jo audžuģimenē ievietota bērna likumiskais pārstāvis ir bāriņtiesa. Tomēr, neskatoties uz to, ka potenciālās ģimenes izvēlas iegūt dažādus ārpusģimenes aprūpes pakalpojuma sniedzēja statusus, bērnu aprūpes iestādēs joprojām ir liels bērnu skaits. 2021.gada 31.decembrī bērnu aprūpes iestādēs atradās 514 bērni, lielākoties vecumā no 12 līdz 18 gadu vecumam. Pētījuma mērķis ir identificēt bērna aprūpes pie aizbildņa, viesģimenē, audžuģimenē vai bērnu aprūpes iestādē, kā arī adopcijas procesa trūkumus un sniegt priekšlikumus ārpusģimenes aprūpes sistēmas un adopcijas procesa pilnveidei.

Finansējums: 29 000 *euro*

Rezultāts:

Veikts pētījums par ārpusģimenes aprūpes sistēmas un adopcijas trūkumiem un sagatavoti priekšlikumi ārpusģimenes aprūpes sistēmas un adopcijas procesa pilnveidei.

1.4. Izglītojoši un izpratni veicinoši pasākumi par ANO Bērnu tiesību konvencijas praktiskas piemērošanas jautājumiem

Latvija ir ANO 1989.gada Bērnu tiesību konvencijas (turpmāk – bērnu konvencija) dalībvalsts kopš 1992.gada. Atbilstoši bērnu konvencijas 43. un 44.pantam tās dalībvalstis periodiski iesniedz ANO Bērna tiesību komitejai (turpmāk - komiteja) ziņojumus par bērnu konvencijas normu ieviešanu nacionālā līmenī.

Ņemot vērā Komitejas vispārējo komentāru Nr. 12 (2009.gads) par bērnu tiesībām tikt uzklautiem, gan 2016.gada nacionālā ziņojuma noslēguma apsvērumos par bērnu konvencijas izpildi Latvijā, tika izteiktas rekomendācijas veicināt bērnu līdzdalību viņu svarīgajās dzīves jomās un izveidot vienotu bērnu līdzdalības novērtēšanas sistēmu. Atbilstoši veiktajam izvērtējumam un rekomendāciju izpildei, Komiteja ieteica sekojošus uzdevumus Latvijai:

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

1) izstrādāt sistēmu, lai izvērtētu, kā bērnu viedoklis tiek ņemts vērā, plānojot, ieviešot, uzraugot un izvērtējot politikas, kas saistītas ar bērnu tiesībām, tostarp arī Jaunatnes konsultatīvās padomes un Jaunatnes organizāciju konsultatīvās komisijas darbības kontekstā;

2) uzraudzīt, kā bērnu viedoklis tiek ņemts vērā, piemērojot Bērnu tiesību aizsardzības likumu, Civilprocesa likumu un Administratīvā procesa likumu;

3) ieviest izpratnes veicināšanas programmas, lai veicinātu bērnu jēgpilnu un mērķtiecīgu iesaistīšanos ģimenēs, kopienās un skolās, arī skolēnu padomēs, īpašu uzmanību pievēršot meitenēm un bērniem paaugstināta riska situācijās.

Kā arī Komitejas komentārs Nr. 20 (2016. gads) par bērna tiesībām tikt uzklausītam un piedalīties lēmumu pieņemšanā, kas ietekmē bērnu un aptver tādas bērnam nozīmīgas dzīves sfēras kā izglītība, veselība, kultūra un citas, kas ietekmē bērnu tiesību īstenošanu. Komiteja aicina valstis ieguldīt mācībās un informētības veicināšanā, jo īpaši pieaugušo izpratnes veicināšana par līdzdalības tiesībām, procesiem un mehānismiem un viedokļa noskaidrošanas jautājumiem, tā attīstot bērniem uzņemties lielāku atbildību par savu dzīvi.

Lai izpildītu Komitejas rekomendācijas, ir nepieciešams veidot mācību programmas speciālistiem un lēmumu pieņēmējiem par ANO bērnu konvencijas vienu no principa - bērna tiesības paust savu viedokli un tikt uzklausītam-, realizēšanas veidu, kā bērnu līdzdalības un viedokļa noskaidrošanas mehānisma attīstīšana sagatavojot bērnu līdzdalības monitoringa raksturojošu rādītāju kopumu, lai turpmāk šo līdzdalības jautājumu iekļautu dažāda līmeņa lēmumu pieņēmēju darbības novērtēšanas ietvarā.

Finansējums – 10 000 euro

Rezultāts:

1. Izstrādāta mācību programma par ANO bērnu konvencijas līdzdalības un viedokļa noskaidrošanas procesa pilnveidi, 16 akadēmisko stundu apjomā bērnu tiesību jomas speciālistiem, tostarp sociālajiem darbiniekiem, bāriņtiesas darbiniekiem, bērnu tiesību aizsardzības speciālistiem un administratīvo komisiju vadītājiem.

2. Sagatavoti mācību vadītāji – treneri mācību programmas par ANO bērnu konvencijas līdzdalības un viedokļa noskaidrošanas procesu.

3. Mācību programmas par ANO bērnu konvencijas līdzdalības un viedokļa noskaidrošanas procesa īstenošana divām pilotgrupām divos reģionos, nodrošinot, ka katrā reģionā vienā mācību grupā piedalās vismaz 15 personas, kā arī mācību programmas pilnveide, ņemot vērā lektoru un dalībnieku sniegto atgriezenisko saiti.

4. Izstrādāts līdzdalības monitoringa raksturojošu rādītāju kopums, kas sniegs ieskatu par bērnu līdzdalību valsts un pašvaldību institūcijās, lai turpmāk šo līdzdalības jautājumu iekļautu dažāda līmeņa lēmumu pieņēmēju darbības novērtēšanas ietvarā.

2. Informatīvie pasākumi bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai

Mērķi:

- 1) īstenot informatīvo kampaņu par bērnu drošību;
- 2) organizēt izglītojošus un izpratni veicinošus pasākumus vardarbības ģimenē mazināšanai;

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

- 3) organizēt inspekcijas uzticības tālruņa sociālo kampaņu;
- 4) īstenot pasākumus atbalsta sniegšanā ārpusģimenes aprūpē esošiem jauniešiem dzīves prasmju uzlabošanā;
- 5) īstenot pasākumus bērna tiesību aizsardzībā un vardarbības prevencijas nodrošināšanā.

Uzdevumi:

- 1) sniegt profesionālu palīdzību un atbalstu krīzes situācijās bērniem un viņu ģimenes locekļiem, aizbildņiem, audžuģimenēm un citiem speciālistiem;
- 2) izglītot sabiedrību un nozares ekspertus par bērnu drošību, tostarp vardarbības ģimenē riskiem un negatīvo ietekmi;
- 3) veikt pasākumus uzticības tālruņa popularizēšanai, lai maksimāli sasniegtu bērnu un pusaudžu auditoriju;
- 4) sniegt emocionālu un praktisku atbalstu jauniešiem, kuri bērnībā nav izjutuši ģimenes atbalstu un rūpes.

2.1. Sabiedrības informēšanas kampaņa „Palīdzi bērnam izaugt!”

ANO komitejas rekomendācijās par Latvijas ziņojumu par bērnu stāvokli valstī ir izteiktas bažas par augstajiem bērnu mirstības rādītājiem ārēju cēloņu, piemēram, pašnāvības, noslīkšanas un ceļu satiksmes negadījumi, ietekmē. ANO komiteja iesaka veikt papildu darbības, lai samazinātu bērnu mirstību ārēju cēloņu ietekmē, īpaši akcentējot nepieciešamību pastiprināt izpratnes veicināšanas un izglītošanas kampaņas. Savukārt Neatliekamā medicīniskās palīdzības dienesta un valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Bērnu klīniskā universitātes slimnīca” sniegtā informācija liecina, ka katru gadu ziemas periodā nemainīgi pieaug bērnu traumatisms, kas saistīts ar neuzmanīgu apiešanos ar karstiem šķidrumiem, atklātu uguni utt. Ņemot vērā, ka bērni ir viena no apdraudētākajām sabiedrības daļām Latvijā un gadiem bērnu traumatisma līmenis nemainīgi ir viens no augstākajiem Eiropā, savukārt bērnu slīkšanas un noslīkšanas gadījumu skaits ir augsts un salīdzināms ar ugunsgrēkos bojā gājušo bērnu skaitu, ir plānots turpināt iepriekšējos gados iesāktās iniciatīvas sabiedrības informēšanas jomā šajos jautājumos.

2.1.1. Informatīvā kampaņa par bērnu drošību

Vecāki ir viena no tām auditorijām, kas vistiešākajā veidā nodrošina bērna pamatvajadzības, tostarp bērna fizisko un emocionālo drošību. Līdz ar to, uzrunājot šo auditoriju, iespējama efektīva iedarbība uz ģimeņu un bērnu paradumu maiņu, aktualizējot bērnu drošības nodrošināšanu un bērnu tiesību ievērošanu. Ne mazāka nozīme bērnu drošības uz ūdens nodrošināšanā ir arī sabiedrībai, tostarp līdzilvēkiem, kuri riska situācijā var atrasties līdzās un glābt bērnus no pārgalvīgas rīcības un tās sekām.

Ņemot vērā minēto un lai uzrunātu prioritāri vecākus un bērna likumiskos pārstāvjus, kā arī plašāku sabiedrību, attīstot atbildības un kopatbildības par bērnu drošību sapratni, tādējādi mazinot iespējas bērniem nonākt potenciālās traumatisma riska situācijās, ir plānots televīzijā un sociālajos medijos demonstrēt videoklipus par

bērnu drošību un traumatismu. Paplašinot auditorijas aptvērumu, plānots piesaistīt arī jaunus informācijas kanālus – radio un mūzikas straumēšanas platformas.

Finansējums – 15 000 euro

Rezultāts:

Īstenota informatīvā kampaņa par bērnu drošību.

2.1.2. Izglītojoši un izpratni veicinoši pasākumi par vardarbības ģimenē mazināšanu

Ministrija jau vairākus gadus pēc kārtas organizē izglītojošus pasākumus, kuru mērķis ir analizēt esošo praksi un identificēt izaicinājumus darbā ar vardarbības jautājumiem, veicināt aktīvāku un kvalitatīvāku vardarbības atpazīšanu un aktualizēt labo praksi efektīvā vardarbības intervencē un izprast būtisko vardarbības novēršanā.

2022.gada nogalē ministrija īstenoja sabiedrības informēšanas kampaņu “Emocionālā vardarbība – neredzama, bet īsta”, kuras mērķis bija veicināt izpratni par emocionālo vardarbību ģimenē, aicināt atpazīt emocionālās vardarbības pazīmes un mudināt vērsties pēc palīdzības. Minētās kampaņas ietvaros 2022.gada 24.novembrī notika starptautiska konference “No vardarbības brīva rītdienas sabiedrība. Cietušā tiesību nodrošināšana un vardarbības veicēja saukšana pie atbildības” ar mērķi izvērtēt paveikto un dalīties ar labo praksi starpinstitucionālajā sadarbībā ģimenes vardarbības novēršanai un apkarošanai, kā arī iegūt informāciju par starptautisko praksi jautājumos, kas skar vardarbības ģimenē mazināšanu un cietušā tiesību nodrošināšanu. Tās laikā speciālisti no Latvijas iepazīstināja ar statistiku par vardarbību ģimenē, tai skaitā emocionālo vardarbību, atbalsta tālruņa zvanītāja profilu un tā problemātiku saistībā ar vardarbību ģimenē, aktualitātēm likumdošanā un praksē, kā arī ar vardarbības veicēju rehabilitāciju. Konferencē piedalījās 199 dažādu nozaru speciālisti un eksperti, no tiem 87 klātienē un 112 tiešsaistes režīmā.

Tādējādi ir nepieciešams turpināt stiprināt sabiedrības un vardarbības gadījumu atpazīšanā un risināšanā iesaistīto institūciju speciālistu zināšanas, izpratni un kapacitāti vardarbības jautājumos. Līdztekus būtiski svarīga ir savlaicīga dažādu nozaru speciālistu rīcības mijiedarbība, zināšanu un pieredzes apmaiņa, kas vērsta uz vienota mērķa - bērna un ģimenes psihoemocionālās labklājības – sasniegšanu.

Lai sekmētu sabiedrības izpratni par cieņpilnu attiecību veidošanu, kā arī vardarbības negatīvo ietekmi, arī 2023.gadā ir plānots īstenot ikgadējo konferenci un vairākus informatīvus pasākumus vardarbības novēršanai. Minētie pasākumi tiks īstenoti sadarbībā ar nozaru ministrijām, Valsts policiju, inspekciju un nevalstiskajām organizācijām

Finansējums – 40 039 euro

Rezultāts:

Organizēti izglītojoši un izpratni veicinoši pasākumi vardarbības ģimenē mazināšanai.

2.1.3. Uzticības tālruņa 116111 sociālā kampaņa

Bērnu un pusaudžu uzticības tālruņa 116111 sniegto psiholoģisko konsultāciju statistika un problemātika atspoguļo to, cik bieži ikdienā bērni jūtas nomākti, bezspēcīgi, piedzīvo dažādas krīzes situācijas, kas ietekmē viņu garīgo veselību, kā arī raksturo to, cik bieži viņi saskaras ar savstarpējo attiecību problēmām, dažādām emocionālām problēmām, vardarbību, dažādām atkarībām, kā arī citām komplicētām krīzes situācijām, kas tieša veidā ietekmē bērna psihoemocionālo stāvokli. Lai ikdienā pēc iespējas plašāk nodrošinātu psiholoģisko palīdzību bērniem un pusaudžiem krīzes situācijās, Bērnu un pusaudžu uzticības tālrunis 116111 ir uzsācis nodrošināt vairākas alternatīvas tam, kā bērns var vērsties pēc palīdzības. Papildus zvaniem bērniem ir iespēja saņemt e-konsultācijas, atbalstu tiešsaistes konsultāciju veidā vai arī izmantot aplikāciju “Uzticības tālrunis”, lai izmantotu sev piemērotāko palīdzības saņemšanas veidu.

Lai maksimāli sasniegtu bērnu un pusaudžu auditoriju, padarītu Bērnu un pusaudžu uzticības tālruņa 116111 pakalpojumus vēl pieejamākus, kā arī aktualizētu informāciju par palīdzības saņemšanas iespējām, sazinoties ar Bērnu un pusaudžu uzticības tālruņa 116111 speciālistiem, ik gadu tiek rīkotas vairākas informatīvās kampaņas par bērnu labbūtības jomā nozīmīgiem tematiem.

Ņemot vērā minēto, ir plānots kampaņu ietvaros turpināt sniegt informāciju medijiem, sagatavot preses relīzes, kā arī veikt citas aktivitātes pakalpojuma popularizēšanai, piemēram, audioreklāmas par iespējām sazināties ar Bērnu un pusaudžu uzticības tālruņa 116111 speciālistiem atskaņot radio ēterā.

Finansējums – 2 000 euro

Rezultāts:

Organizēta inspekcijas uzticības tālruņa sociālā kampaņa.

2.2. Pasākumi bērnu tiesību aizsardzībā

2.2.1. Pasākumi atbalsta sniegšanā ārpusģimenes aprūpē esošiem jauniešiem dzīves prasmju uzlabošanā

Bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem pēc pilngadības sasniegšanas trūkst zināšanu un prasmju uzsākt patstāvīgu dzīvi, veidot sadarbību ar valsts un pašvaldības institūcijām. Tāpat viņi nav informēti par sociālā garantijām, kuras viņi ir tiesīgi izmantot līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai. Lai veicinātu minēto zināšanu un prasmju pilnveidi, jauniešiem ir nepieciešams piesaistīt atbalsta personu – mentoru, kurš to iedrošinātu un atbalstītu ikdienā.

Ministrija kopš 2018.gada īsteno pasākumu “Atbalsta sniegšana ārpusģimenes aprūpē esošiem jauniešiem dzīves prasmju uzlabošanai”. 2021.gadā mentora atbalsts tika nodrošināts 60 jauniešiem, kā rezultātā uzlabojās jauniešu saskarsmes prasmes, liela daļa jauniešu izvirzīja jaunus mērķus savā dzīvē, paaugstinājās jauniešu pašapziņa un jaunieši kļuva atbildīgāki. Ar mentoru un programmas pasākumu palīdzību jaunieši paplašināja savu redzesloku, ieguva jaunas noderīgas zināšanas un arī praktiskas prasmes. Ņemot vērā minēto, ir plānots turpināt organizēt pasākumus, lai sniegtu

emocionālu un praktisku atbalstu jauniešiem, kuri līdz pilngadības sasniegšanai nav izjutuši ģimenes atbalstu un rūpes.

Finansējums – 50 000 euro

Rezultāts:

Īstenoti pasākumi atbalsta sniegšanā ārpusģimenes aprūpē esošiem jauniešiem dzīves prasmju uzlabošanā.

2.2.2. Pasākumi bērnu tiesību aizsardzībai un vardarbības prevencijas nodrošināšanai

Ministrija vairākus gadus īsteno izglītojošos pasākumus, lai nodrošinātu bērnu tiesību aizsardzību un mazinātu vardarbības riskus, vienlaikus izglītojot pašus bērnus un jauniešus par iespējamām vardarbības formām un izpausmēm, īpaši bērniem pirmsskolas vecuma posmā. 2022.gadā zināšanas un prasmes sniegtas 3339 pirmsskolas un sākumskolas bērniem, 93 vecākiem un 386 speciālistiem. Bērni izglītojošajos pasākumos ieguva pārliecību, ka pieaugušā vai lielāka bērna pāridarījums nekad nav paša bērna vaina prasmes, kā arī prasmes:

- 1) atpazīt bīstamas un vardarbīgas situācijas;
- 2) atpazīt drošu un sliktu, slepenu vai nedrošu pieskārienu;
- 3) atteikt jeb teikt “nē” nevēlamai uzvedībai un rīcībai;
- 4) labāk sevi aizstāvēt un izvairīties no bīstamām vai nedrošām situācijām;
- 5) pastāstīt pieaugušajam par piedzīvoto situāciju, meklēt un saņemt palīdzību.

Ar ministrijas atbalstu nodibinājums “Centrs Dardedze” laika periodā no 2022.gada marta līdz 2022.gada novembra beigām īstenoja 160 nodarbības “Cimos pie Džimbas”, no kurām 69 notika klātienē un 91 – tiešsaistē, trīs “Džimbas drošības skoliņas” kopumā 60 bērniem vecumā no 5-10 gadiem un 30 “Džimbas viesskolas” nodarbības Kuldīgā un Alūksnē.

Džimbas drošības programmas mērķis ir, veicinot bērnu zināšanas, izpratni un prasmes, kā atpazīt nedrošas situācijas, kā tajās rīkoties un pie kā vērsties pēc palīdzības, mazināt risku bērniem kļūt par vardarbības upuriem. Džimbas drošības programmā apgūtās prasmes kļūst par drošu pamatu bērna pašapziņas un iemaņu stiprināšanai.

Ministrija 2023.gadā plāno turpināt organizēt pasākumus, lai izglītotu bērnus, īpaši pirmsskolas vecuma bērnus, jauniešus, speciālistus, kuri ikdienā strādā ar bērniem, un vecākus par vardarbību, īpašu uzmanību pievēršot seksuālajai vardarbībai, tās izpausmi un iespējamajiem riskiem, kā arī iespēju saņemt palīdzību.

Finansējums – 80 000 euro

Rezultāts:

Īstenoti pasākumi bērna tiesību aizsardzībā un vardarbības prevencijas nodrošināšanā.

2.3. Vienojoši pasākumi vispārīzglītojošo izglītības iestāžu pedagogiem un skolēniem un ārpusģimenes aprūpes iestāžu audzēkņiem un audzinātājiem draudzīgas vides veidošanai skolā

Inspekcija brīvprātīgo kustību “Draudzīga skola” izveidoja 2010.gadā, aicinot skolas iesaistīties un kopīgiem spēkiem veidot draudzīgu, cieņpilnu un atbalstošu vidi izglītības iestādēs. Šajā laikā kustība “Draudzīga skola” ir izveidojusies par vērā ņemamu instrumentu vardarbības prevencijā, platformu, ar kuras palīdzību skolēni un pedagogi uzzina aktuālāko informāciju par konfliktu risināšanu un nepieļaušanu, kolektīva saliedēšanu un citiem skolas vidē aktuāliem jautājumiem, kā arī tajā ir iespējams dalīties ar savu pieredzi un problēmām. Kustībā “Draudzīga skola” ir iesaistījušās ap 150 izglītības iestādes un tās aktivitātēs tiek iesaistīti skolēni, pedagogi, kā arī citas ar skolas vidi saistītas auditorijas – vecāki, atbalsta personāls, pašvaldības utt.

2023. gadā plānots turpināt populārākās kustības aktivitātes, kas ilgākā laika periodā ir pierādījušas savu efektivitāti, kā arī ar salīdzinoši nelieliem līdzekļiem ir ļāvušas sasniegt un uzrunāt iespējami plašāku auditoriju. Analizējot aktuālākās tēmas bērnu tiesību aizsardzības jomā, tās tiks integrētas kustības “Draudzīga skola” aktivitātēs 2023. gadā skolēnu un izglītības iestāžu speciālistu auditorijās.

Tā kā iepriekšējos gados epidemioloģiskās situācijas dēļ klātienes pasākumu rīkošanas iespējas bija ierobežotas, inspekcija organizēja aktivitātes tiešsaistes formātā.

Ņemot vērā inspekcijas pieredzi, rīkojot attālinātus seminārus un tiešsaistes pasākumus, arī 2023. gadā ir plānots rīkot šāda formāta pasākumus bērniem un izglītības iestāžu speciālistiem par kustībai “Draudzīga skola” aktuāliem tematiem.

Finansējums – 3 000 euro

Rezultāts:

1. Organizēti divi attālināti tiešsaistes pasākumi (forumi) skolēniem un izglītības iestāžu speciālistiem par kustībai “Draudzīga skola” aktuālām tēmām;
2. Organizēti konkursi pedagogiem un skolēniem par dažādām tēmām, ar mērķi uzlabot un pilnveidot ikdienas vidi izglītības iestādēs.

Valsts programmas kopējais finansējums – 283 239 euro

Bērnu un ģimenes politikas
departamenta direktore

I.Kurme